

MIĘDZYNARODOWY DZIEŃ ZAPOBIEGANIA PRZEMOCY WOBEC DZIECI

„Dziecko zostało uznane za człowieka, za istotę, z którą trzeba się liczyć, której nie wolno wieść na smyczy, lecz należy kierować nią umiejętnie, z rozważą, wysiłkiem umysłu, uczucia i woli.”

„ Nie mścij się na dziecku za swoje krzywdy, żebyś na starość nie jadł suchego chleba.”

Janusz Korczak

Janusz Korczak powiedział także kiedyś „nie ma dzieci są ludzie”. I to jest prawda. „Dziecko to także człowiek tylko, że jeszcze mały...”. Tak więc, podobnie jak każdy dorosły, dziecko jest właścicielem pewnych praw i wolności, które nazywają się prawami człowieka.

Każdemu dziecku, niezależnie od koloru skóry, wyznania czy pochodzenia, przysługują takie same prawa - prawa dziecka.

Prawo do nietykalności cielesnej oraz wolności od poniżającego traktowania lub karania należy do podstawowych praw człowieka.

Zgodnie z art. 7 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych otwartego do podpisu w Nowym Jorku 19 grudnia 1966 r. (Dz. U.1977.38.167) istnieje zakaz tortur lub innego niehumanitarnego lub poniżającego traktowania lub karania. Komitet Praw Człowieka jako organ nadzorujący przestrzeganie paktu podkreślił, że art. 7 obejmuje również kary cielesne stosowane jako metody wychowawcze.

Najważniejszym aktem prawnym, który określa prawa dziecka jest Konwencja o prawach dziecka, potocznie nazywa „światową konstytucją praw dziecka”. Została ona uchwalona 20 listopada 1989 roku przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych. Wszystkie 192 kraje, które zdecydowały się ratyfikować ten dokument, zobowiązały się do respektowania i realizowania jego zapisów. Polska uczyniła to w 1991 roku. Konwencja jest dokumentem w pewnym sensie rewolucyjnym, bo po raz pierwszy zostały w niej uwzględnione prawa i wolności osobiste dziecka takie jak np. prawo do prywatności, swobody wypowiedzi etc.

Konwencja, będąca aktem prawa międzynarodowego o zasięgu uniwersalnym, w art. 1 reguluje definicję dziecka ustalając, iż **dzieckiem** nazywamy: **każdą istotę ludzką w wieku poniżej osiemnastu lat, chyba że zgodnie z prawem odnoszącym się do dziecka uzyska ono wcześniej pełnoletność**. Jednocześnie zaznacza, że **dziecko** z uwagi na swoją niedojrzałość fizyczną oraz umysłową, **wymaga szczególnej opieki i troski, w tym właściwej ochrony prawnej, zarówno przed jak i po urodzeniu**.

Dziecko jako jednostka ludzka posiada prawa wynikające z całokształtu praw człowieka i obywatela, gwarantujące poszanowanie jego tożsamości i godności niezależnie od wieku, chociaż ich zakres i sposób realizacji zależy od stopnia rozwoju.

Ochronę nad dzieckiem sprawuje zarówno rodzina jak i państwo.

Konstytucja RP będąca najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej zapewnia każdemu człowiekowi ochronę życia (Dz.U.1997.78.483). Stosowanie jakiegokolwiek formy przemocy godzi w przyrodzoną godność człowieka, która jest nienaruszalna o czym stanowi art. 30 Konstytucji RP: **„Przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych”.**

Godnym uwagi jest również art. 40 Konstytucji, który mówi, że Nikt nie może być poddany torturom, ani okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Zakazuje się stosowania kar cielesnych. Zakaz ten dotyczy niewątpliwie również, a może przede wszystkim dzieci.

Zgodnie z art. 48 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej **„1.Rodzice mają prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem. Wychowanie to powinno uwzględniać stopień dojrzałości dziecka, a także wolność jego sumienia i wyznania oraz jego przekonania”.**

2. Ograniczenie lub pozbawienie praw rodzicielskich może nastąpić tylko w przypadkach określonych w ustawie i tylko na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu.”

Rodzice lub opiekunowie prawni posiadają władzę rodzicielską, rozumianą jako prawa i **obowiązki związane z wychowaniem osoby małoletniej**. Władza rodzicielska powinna być wykonywana tak, jak wymaga tego **dobro dziecka i interes społeczny**. Rodzice mają też obowiązek troszczyć się o jego fizyczny i duchowy rozwój oraz przygotować je należycie do pracy dla dobra społeczeństwa odpowiednio do jego uzdolnień.

Istotnym przepisem w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym z dnia 25 lutego 1964 r. (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 682) jest art. 961., który osobie wychowującej dziecko zabrania stosowania **kar cielesnych (przemoc fizyczną)** wobec osoby wychowywanej. Przepis ten nie określa definicji kary cielesnej. Należy posłużyć się tu definicją kary cielesnej opracowaną przez Komitet Praw Dziecka, nadzorujący przestrzeganie postanowień Konwencji o prawach dziecka. Zgodnie z tą definicją, zawartą w wydanej w 2006 r. Uwadze ogólnej nr 8 pt. Prawo dziecka do ochrony przed karami cielesnymi i innymi okrutnymi i poniżającymi formami karania, kara cielesna lub fizyczna to użycie siły fizycznej w celu wywołania w określonym, nawet niewielkim zakresie, bólu lub dyskomfortu. Naruszenie tego przepisu może skutkować podjęciem przez sąd rodzinny ingerencji w trybie art. 109 k.r.o. lub 111 k.r.o., a wobec opiekuna - na podstawie art. 168 k.r.o. (S. Spurek, Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, s. 271-272).

Stosowanie kar cielesnych wypełnia z reguły definicję **przemocy w rodzinie**, która zawarta jest w art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2015.1390 z późn. zm.). Jeżeli stosowanie kar cielesnych prowadzi do bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka, pracownik socjalny może odebrać dziecko, stosownie do art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, i umieścić je u innej niezamieszkującej z nim osoby najbliższej, w rozumieniu art. 115 § 1 k.k., w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

W 2016 r. w wyniku interwencji w związku z przemocą w rodzinie, ujawniono 14 223 dzieci będących osobami doznającymi przemocy. Liczba małoletnich ofiar przemocy w rodzinie w stosunku do ogólnej liczby ofiar (91 798) stanowiła 15,50%. Spośród tej liczby małoletnich ofiar przemocy 598 dzieci zostało umieszczonych w nie zagrażającym im miejscu np. w rodzinie zastępczej, dalszej rodzinie lub placówce opiekuńczej. Dane te dotyczą działań podjętych w procedurze „Niebieskie Karty” wyłącznie przez Policję (bez danych z działalności innych, upoważnionych do zwalczania przemocy domowej, podmiotów pozapolicyjnych).

Znęcanie się fizyczne (przemoc fizyczna) może polegać m.in. na biciu, rzucaniu przedmiotami, głodzeniu, odmawianiu pożywienia czy napojów, zmuszaniu do przebywania na zimnie, poleceniu wykonywania upokarzających czynności, wyrzucaniu z domu, wyrywaniu włosów, przypalaniu papierosem.

Znęcanie psychiczne (przemoc psychiczna) może przejawiać się poprzez m.in. lżenie, wyszydzanie, upokarzanie, znieważanie, straszenie, kierowanie gróźb bezprawnych, sprowadzanie do mieszkania

osób nieakceptowanych przez domowników (również przez dziecko). Nie ma więc wątpliwości co do tego, że znęcanie się, zarówno fizyczne, jak i psychiczne, może być popełnione zarówno przez działanie, jak i zaniechanie.

Przestępstwo znęcania się, podobnie jak inne sposoby krzywdzenia dziecka kwalifikowane na podstawie innych przepisów, jest typem przestępstwa powszechnego, którego dopuścić się może każdy. Szczególnie groźne są jednak przypadki, gdy do krzywdzenia dziecka dochodzi w rodzinie czy też ze strony prawnego opiekuna dziecka, a więc przez podmioty, które z mocy ustawy, czy z mocy orzeczenia sądu, powinny być gwarantem bezpieczeństwa dziecka. W takiej sytuacji konieczna staje się także ingerencja w wykonywanie władzy rodzicielskiej lub opieki nad dzieckiem. Stąd też w razie popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego ustawodawca nałożył dodatkowo na sądy karne obowiązek zawiadomienia właściwego sądu rodzinnego (opiekuńczego), gdy zachodzi potrzeba orzeczenia wobec sprawcy pozbawienia lub ograniczenia praw rodzicielskich lub opiekuńczych.

Reasumując, każde zachowanie przejawiające przemoc psychiczną jak i fizyczną wobec innej osoby, także dziecka, niesie za osobą konsekwencje prawne lub karne.